

Rīgā 2020. gada 7. septembrī
Nr. 3.4./2020-32
Uz Nr. 142.9/9-38-13/20

**Latvijas Republikas Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai**
sociala.komisija@saeima.lv

Par ārpuslaulības ģimenes savienības modeļa regulējuma izstrādes nepieciešamību

Biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” (turpmāk – Delna) ir saņēmusi Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas lūgumu savas kompetences ietvaros, sniegt viedokli par jauna ārpuslaulības ģimenes savienības modeļa, neizslēdzot jau esošo laulības savienību, regulējuma izstrādes nepieciešamību, kā arī norādīt vai Delna saskata šāda regulējuma pozitīvu ietekmi, lai novērstu interešu konfliktu gadījumus valsts pārvaldē un publiskajos iepirkumos, kad amatpersona ir ārpuslaulības ģimenes savienībā, un uz trauksmes cēlēju ārpuslaulības ģimenes savienības locekļu tiesisko aizsardzību.

Delnas ieskatā, ārpuslaulības ģimenes savienības modeļa regulējuma pieņemšana un tiesiskā atzīšana dotu pienesumu interešu konflikta novēršanai, ka arī trauksmes cēlēju tuvinieku aizsardzības nodrošināšanai.

Šobrīd likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 1. panta 6. punkts definē, ka “radnieks [ir] — tēvs, māte, vecāmāte, vecaistēvs, bērns, mazbērns, adoptētais, adoptētājs, brālis, māsa, pusmāsa, pusbrālis, laulātais”. Tādējādi likums neatzīst faktiskās kopdzīves vai citu attiecību formu kā tikai laulību, kas savukārt nav uzskatāms par pietiekami efektīvu tiesisko regulējumu, kurš ir vērst uz interešu konfliktu un korupcijas apkarošanu.

Pārresoru koordinācijas centra 2015. gada “Pētījumā par laulību neregistrēšanas problemātiku”¹ paplašināti apskatīti jautājumi, kas saistīti ar faktiskās kopdzīves pastāvēšanu, kā arī tās izplatības biežumu. Kopumā vērtējams, ka ģimenes modelis, kurā pastāv tuvas personīgas attiecības, formāli neregistrējot laulību, Latvijā ir ļoti izplatīts. Turklāt bieži faktiskās kopdzīves partneris ir vistuvākā persona, neskatoties uz to, ka nav noslēgta laulība. Tādējādi, ņemot vērā gan personīgās intereses, gan arī mantiskās, pastāvot kopīgai mājaisniecībai, nav loģiska pamatojuma, kāpēc uz ārpuslaulības savienībā dzīvojošām personām nebūtu attiecināmas tādas pašas interešu konflikta novēršanas normas, kā uz laulātajiem.

¹ Skat. https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/Gala_zinojums_19012016.pdf

Jau iepriekš Saeimā ir bijuši priekšlikumi² paplašināt interešu konflikta novēršanas regulējumu, iekļaujot ne tikai iepriekš minētos amatpersonas “radniekus”, bet arī “personas, ar kuru valsts amatpersona dzīvo kopā un ar kuru tai ir kopīga (nedalīta) saimniecība”. Šie priekšlikumi gan nav tikuši virzīti tālāk, cita starpā, saprotot, ka sākotnēji ir nepieciešams radīt vispārīgo regulējumu, kas atzīst un regulē faktiskās kopdzīves vai cita veida ārpuslaulības ģimenes savienības partneru statusu un tiesības.

Analoģiski arī Publisko iepirkumu likumā un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju likumā ar “radnieku” saprot laulāto, bet ne ārpuslaulības ģimenes savienībā dzīvojošas personas. Tādējādi, radot ārpuslaulības ģimenes savienības tiesisko regulējumu, tiktu tieši aizliegtas situācijas, kad kandidāts vai pretendents, kaut arī nav laulātais, bet ir saistīts (piemēram, faktiskās kopdzīves partneris) ar iepirkuma procedūras dokumentu sagatavotāju, iepirkuma komisijas locekli vai ekspertu.

Trauksmes celšanas likuma 10. pants paredz trauksmes cēlēja un viņa radnieku aizsardzības garantijas. Saskaņā ar Trauksmes celšanas likuma 1. panta otro daļu “šajā likumā lietotais termins "publiskas personas institūcija" un termins "radnieks" atbilst likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" lietotajiem terminiem.” Tādējādi, atbilstoši šobrīd spēkā esošajam regulējumam, aizsardzība tiek nodrošināta tikai trauksmes cēlēja laulātajam, bet ne faktiskās kopdzīves vai cita veida ārpuslaulības savienības partnerim. Tāpēc, lai iedrošinātu personas celt trauksmi un aizsargātu trauksmes cēlēja ārpuslaulības ģimenes locekļus, būtu nepieciešams radīt atbilstošu tiesisko regulējumu.

Cieņā

Direktore

(*paraksts*)*

Liene Gātere

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

² Skat. Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (Nr: 1306/Lp12)